

POSTANOWIENIE

Dnia 20 sierpnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania M. B.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N.
o ustalenie odpowiedzialności za zaległości z tytułu nieopłaconych składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20
sierpnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 8 lutego 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w R. - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie M. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w N.. z dnia 2 listopada 2015 r., stwierdzającej, że jako członek zarządu H. sp. z o.o. odpowiada całym swoim majątkiem za zobowiązania Spółki z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w okresach: od czerwca 2010 r. do października 2010 r., za grudzień 2010 r., od lutego 2011 r. do czerwca 2011 r. i od sierpnia 2011 r. do lutego 2012 r. - w łącznej kwocie 1.107.051,90 zł.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 8 lutego 2019 r. oddalił apelację M. B. od powyższego wyroku.

Wyrok ten zaskarżył odwołujący się w całości. W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie prawa materialnego: (-) art. 116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 900 ze zm.), przez niewłaściwą wykładnię, polegającą na przyjęciu, że osoby „figurujące” jedynie w organach wykonawczych spółek, faktycznie nieprowadzące jej spraw, ponoszą odpowiedzialność za zaległości podatkowe spółki, podczas gdy zasiadanie w zarządzie nie musi w każdym przypadku oznaczać pełnienia obowiązków członka zarządu, a w konsekwencji ponoszenia odpowiedzialności za zaległości podatkowe spółki; za takim rozumieniem treści przepisu przemawia także jego wykładnia językowa, albowiem w przepisie jest mowa o „pełnieniu obowiązków”, a więc o ich wykonywaniu, działaniu aktywnym, o określonym stanie faktycznym, a nie formalnym, wynikającym tylko z figurowania w określonych dokumentach czy piastowania danego stanowiska. (-) art. 116 § 1 pkt 1 lit. b Ordynacji podatkowej, przez uznanie winy M. B. w braku zgłoszenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości, podczas gdy w niniejszej sprawie występują podstawy do zwolnienia go od odpowiedzialności, wykazane przez odwołującego się w toku postępowania przed Sądem pierwszej i drugiej instancji, a niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło bez jego winy, ponieważ pełnił on funkcję członka zarządu jedynie formalnie, a w praktyce nie miał wpływu na działanie Spółki i nie znał on stanu jej finansów z uwagi, że tym zajmował się faktyczny właściciel Spółki.

Mając na uwadze powyższe, skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach, w tym także o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadniając przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący wskazał na istotne zagadnienia prawne, jak również stwierdził, że „prezentuje argumenty wskazujące na oczywistą zasadność skargi”. Zdaniem odwołującego się, argumentacja przytoczona w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych daje podstawę, aby uznać niniejszą skargę kasacyjną za oczywiście uzasadnioną oraz aby przyjąć ją do rozpoznania, ponieważ w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, które łączą się z koniecznością rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy kwestii

odpowiedzialności członka zarządu za zobowiązania spółki w postaci zaległości podatkowych w sytuacji, gdy pełnił on funkcję tylko formalnie, a faktyczny zarząd w spółce sprawowała inna osoba. Występuje konieczność rozstrzygnięcia odpowiedzialności osoby, która widnieje w rejestrze KRS, a praktycznie nie wykonuje zarządu. Ponadto należy rozważyć kwestię winy członka zarządu w sytuacji, gdy formalnie pozostaje w składzie zarządu, a faktycznie nie podejmuje żadnych czynności z tym związanych oraz dopuszczalności przesłanek egzoneracyjnych w sytuacji, gdy ta osoba nie zgłosiła wniosku o ogłoszenie upadłości i nie podjęła działań zapobiegających ogłoszeniu upadłości. Oczywiście jest, zdaniem skarżącego, że istnieje potrzeba wykładni, czy odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe spółki, nieuregulowane podczas pełnienia funkcji, odpowiada prezes zarządu, choćby nie wykonywał on faktycznie zarządu nad finansami spółki czy osoba, która w praktyce wykonywała funkcję prezesa zarządu i podejmowała wszelkie decyzje finansowe. W doktrynie i orzecznictwie można spotkać się ze sprzecznymi poglądami w tym temacie, tym bardziej istnieje potrzeba jednolitej wykładni przepisów i rozstrzygnięcia odpowiedzialności pozornego prezesa zarządu spółki kapitałowej, który jedynie formalnie pozostaje w składzie zarządu, a faktycznie nie podejmuje żadnych czynności z tym związanych.

Według skarżącego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, bowiem „Sąd drugiej instancji rażąco naruszył przepisy prawa materialnego uznając, że zostały spełnione przesłanki do przyjęcia odpowiedzialności M. B. jako prezesa zarządu z tytułu zaległości podatkowych H. Sp. z o. o. w związku z tym uznał, że jako osoba zarządzająca i mająca rozeznanie w sytuacji finansowej spółki jest odpowiedzialna za zaległości powstałe w czasie pełnienia przez niego funkcji. W ocenie Sądu nie doszło do wyłączenia odpowiedzialności, mimo obowiązku zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości lub wszczęcia postępowania zapobiegającego upadłości. Odwołujący się nie zrobił tego, co determinuje przesłankę zawinienia. W związku z tym Sąd oddalił apelację w całości, w sytuacji gdy w sprawie zachodzi przesłanka egzoneracyjna wyrażona w art. 116 § 1 pkt 1 lit. b w postaci braku winy w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości ze względu na formalny charakter pełnionej przez niego funkcji oraz brak faktycznej możliwości sprawowania zarządu nad finansami spółki”. Skarżący dalej wywodził, że:

„Warto podnieść, że w odniesieniu do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością konstrukcja zastosowana w art. 116 Ordynacji podatkowej nawiązuje do art. 299 Kodeksu spółek handlowych, a w związku z tym w literaturze i praktyce występuje polemika czy odpowiedzialność określona w art. 299 KSH ma charakter odpowiedzialności odszkodowawczej czy też opiera się na zasadzie szkody. Ma to istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, a przez to ustalenie istnienia odpowiedzialności Odwołującego się za zobowiązania spółki. Należy także rozstrzygnąć kwestię odpowiedzialności na gruncie powołanych przepisów, kiedy prezes zarządu w rzeczywistości nie pełni swojej funkcji, z uwagi na to, że jego obowiązki wypełnia inne osoba będąca właścicielem spółki.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Skarżący, wnosząc o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej, zasygnalizował, że chodzi mu o przesłankę oczywistej zasadności skargi, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., co jednocześnie powiązał z próbą zakwestionowania dokonanej przez Sądy obu instancji wykładni art. 116 § 1 pkt 1 lit. b Ordynacji podatkowej i z tego powodu przedstawił problem prawny na tle tego przepisu, ujęty jako istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do pytania, czy jedynie formalny (a nie faktyczny) charakter pełnionej funkcji członka zarządu spółki stanowi o braku jego winy w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości we

właściwym czasie (jest przesłanką egzoneracyjną uwalniającą członka zarządu od odpowiedzialności za zaległości składkowe spółki).

Przed wszystkim tak ujęte w skardze kasacyjnej przesłanki przedsądu wzajemnie się wykluczają. W orzecznictwie przyjęty jest pogląd, że nie można twierdzić, iż skarga jest oczywiście uzasadniona (co ma miejsce wówczas, gdy stwierdzone naruszenia prawa są widoczne na pierwszy rzut oka, bez pogłębionej analizy prawnej) i że jednocześnie w sprawie występują poważne zagadnienia prawne, które wymagają zaangażowania Sądu Najwyższego w dokonanie pogłębionej interpretacji niejasnych przepisów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). To co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi, nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012 r., I UK 118/12, LEX nr 1675225). Zatem nie do pogodzenia z oczywistą zasadnością skargi jest formułowanie w niej zagadnień prawnych, wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy ani wskazywanie na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2011 r., II UK 24/11, LEX nr 1365662).

Odnosząc się do przedstawionego zagadnienia prawnego, należy podnieść, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozmieleniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5;

z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

Sąd Najwyższy zajął już stanowisko odnośnie do przedstawionego problemu interpretacyjnego, stwierdzając, że świadome i dobrowolne oddanie faktycznego zarządzania spółką osobie spoza zarządu nie zwalnia członka zarządu z jego obowiązków wynikających z pełnienia funkcji w tym organie ani od odpowiedzialności za ich niedopełnienie. W konsekwencji nie można uznać, że niezgłoszenie we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania układowego nastąpiło bez winy członka zarządu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2011 r., II UK 174/10, OSNP 2012 nr 5-6, poz. 73; z dnia 25 marca 2015 r., II UK 167/14, LEX nr 1941825). Z kolei w wyroku z dnia 9 października 2014 r., II UK 14/15 (LEX nr 1540266) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na to, że w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2006 r., II UK 47/06 (OSNP 2007 nr 19-20, poz. 296) wyrażono pogląd, zgodnie z którym posłużenie się w art. 116 § 2 Ordynacji podatkowej określeniem „pełnienie obowiązków” wskazuje, że chodzi o rzeczywiste (czynne, faktyczne) ich wykonywanie, a nie tylko o piastowanie (bierne) funkcji, z którą te obowiązki są związane, jednakże niekoniecznie pozostaje on w opozycji do przywołanych wyżej poglądów z uwagi na stan faktyczny występujący w tej sprawie potwierdzający, że członek zarządu z przyczyn obiektywnych, całkowicie niezależnych nie pełnił swoich obowiązków, co nie dotyczy sytuacji, gdy członek zarządu świadomie i dobrowolnie oddał faktyczny zarząd nad spółką osobie spoza zarządu.

Przechodząc do kwestii oczywistej zasadności skargi, trzeba przypomnieć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego przesłanka ta wynika zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 45310; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr

20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Skoro wykładnia art. 116 § 1 pkt 1 lit. b Ordynacji podatkowej Sądu Apelacyjnego uwzględnia przedstawioną wyżej linię orzeczniczą Sądu Najwyższego, nie sposób podzielić poglądu o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Uwzględniając powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.